

Zdravotně
sociální fakulta
Faculty of Health
and Social Sciences

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

**Limity sociální práce na oddělení sociálně-právní
ochrany dětí**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Studijní program: **SOCIÁLNÍ POLITIKA A SOCIÁLNÍ
PRÁCE**

Autor: Jakub Vistořín

Vedoucí práce: doc. PhDr. Adéla Mojžíšová, Ph.D.

České Budějovice 2021

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci s názvem „*Limity sociální práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí*“ jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby bakalářské práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé bakalářské práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

Podpis

Poděkování

Tímto bych chtěl poděkovat vedoucí mé bakalářské práce paní doc. PhDr. Adéle Mojžíšové, Ph.D. za ochotu, laskavost a vynaložené úsilí, které mi veškerou práci velmi usnadňovala, ať už se jednalo o jasné instrukce nebo přátelské prostředí při konzultacích. Taktéž bych chtěl velmi poděkovat všem zúčastněným informantům za ochotu provádět rozhovory i za ztížených podmínkách z důvodu pandemie SARS-CoV-2.

Limity sociální práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí

Abstrakt

Cílem této práce je identifikovat limity práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a následnému popisu způsobu vypořádání se s těmito limity. Za tímto účelem jsem provedl rozhovory s pěti pracovníky sociálně-právní ochrany dětí. Místní příslušnost tohoto pracoviště v rámci zachování anonymity nebudu uvádět.

I přes fakt, že pracovníci sociálně-právní ochrany dětí mají stanovenou metodiku a jsou omezováni legislativou, je zde mnoho způsobů, jak řešit a vyrovnávat se s limity, které výzkum této práce identifikuje. Přínosem celé bakalářské práce může být získání nového pohledu na věc, či uvědomění si, že existují i jiné možnosti práce, které lze v této profesi uplatnit.

Tento zmiňovaný přínos by mohl platit jak pro informanty, se kterými byly rozhovory uskutečněny, tak pro další odborníky ve stejném odvětví, přičemž si myslím, že by to mohlo být o to více zajímavé, vidět přístup práce na odlišném oddělení a podle potřeb upravit potřebné záležitosti.

Dalším faktem, který pouze utvrzuje v možnosti pomoci lidem, kteří se v tomto odvětví pohybují je skutečnost, že se neopírám ve výzkumu o žádná čísla či statistiky, ale o lidskou stránku této práce o podklady, které jsem získal při rozhovoru s člověkem, který vykonává tuto profesi, stejně jako odborník, kterému by tato práce mohla být užitečná.

Klíčová slova

Sociální práce s rodinou; vymezení sociální práce; role sociálního pracovníka na OSPOD; limity sociální práce; náhradní rodinná péče

The limits of Social Work at the Authority for Social and Legal Protection of Children

Abstract

The aim of this bachelor thesis is to identify the limits of social work at the authority for social and legal protection of children followed up by description of various ways of coping up with these limitations. In order to achieve my set goal, I have made five interviews with people that work at the authority for social and legal protection of children. In terms of anonymity I decided to not state the place where I have made those interviews.

Even though these social workers have methodology and are limited by legislation, there is a lot of ways to solve and cope with the limits, which are identified by the research part of this bachelor thesis. Income of this whole thesis can be getting whole new point of view or realizing that there are other options that can be brought to bear.

This mentioned income could be proved useful either for informants that I made interviews with or any other professional in the same branch. On top of that I think that it can be even more interesting, seeing different approach from different department and potentially adjust the needed matter.

Another fact, that is proving the option to help people, which are in this branch is the fact that I don't rely on numbers or statistics but human side of this job, on foundation which I have gotten by interview with a person that does the job same as a professional that can use this thesis to his advantage.

Keywords

Social work with family; definition of social work; role of social worker at the authority for social and legal protection of children; limits of social work; substitute family care

Obsah

1	Úvod	8
2	Sociálně-právní ochrana dětí	9
2.1	Historie.....	12
2.2	Typy klientů sociálně-právní ochrany dětí.....	12
3	Sociální pracovník	14
3.1	Osobnostní předpoklady.....	14
3.2	Způsoby přístupu k praxi.....	15
3.2.1	Reflexivní praxe.....	15
3.2.2	Defenzivní praxe.....	15
3.3	Náhradní rodinná péče.....	16
3.3.1	Ústavní výchova.....	16
3.3.2	Pěstounská péče.....	17
3.3.3	Přechodná pěstounská péče.....	18
3.3.4	Osvojení.....	19
3.4	Sociální pracovník v oddělení sociálně-právní ochrany dětí.....	20
3.4.1	Sociální práce s rodinou.....	20
3.4.2	Vztah sociálního pracovníka OSPOD a rodičů dítěte.....	22
3.4.3	Limity sociálních pracovníků na OSPOD.....	22
4	Supervize	24
4.1	Syndrom vyhoření.....	25
4.1.1	Typy potencionálních obětí vyhoření.....	26
4.2	Sekundární traumatizace.....	27
5	Sociálně-právní ochrana a pověřené osoby	28
6	Metodika	29
6.1	Polostrukturovaný rozhovor.....	29
6.2	Doslovná transkripce.....	29
6.3	Kódování a kategorie.....	30
6.4	Výzkumné otázky.....	30
7	Výzkumný soubor	31
7.1	Časový harmonogram výzkumu.....	31
8	Etika	32

8.1	Fixace kvalitativních dat	32
9	Výsledky	33
10	Diskuze.....	47
11	Závěr	50
12	Zdroje	52
13	Přílohy	55
13.1	Příloha č. 1 – Otázky pro informanty	55
13.2	Příloha č. 2 – Seznam kódů a kategorie	56

1 Úvod

V první kapitole se zaměříme na sociálně-právní ochranu dětí, konkrétněji na historii a typy klientů sociálně-právní ochrany dětí.

V druhé kapitole věnujeme pozornost sociálnímu pracovníkovi. Jelikož je to vcelku obsáhlé téma, zaměříme se zde na osobní předpoklady, které jsou důležité pro výkon této profese, ale také si rozdělíme typy přístupu k praxi, kterou rozčleníme na reflexivní a defenzivní praxi.

Pokud je řeč o sociálně-právní ochraně dětí, můžeme s jistotou říci, že s činností tohoto orgánu souvisí i náhradní rodinná péče. Z tohoto důvodu uvedeme charakteristiku této péče a rozčleníme si jí na ústavní výchovu, pěstounskou péči, pěstounskou přechodnou péči a v neposlední řadě osvojení.

Jelikož zde byla řeč o sociálním pracovníkovi, bylo by dobré tuto činnost blíže specifikovat konkrétně na sociální práci s rodinou. V této souvislosti bych přiblížil vztah pracovníka sociálně-právní ochrany dětí. A jak z názvu této práce plyne, zaměříme se zde i na limity sociálních pracovníků sociálně-právní ochrany dětí.

Další kapitola se bude zabývat supervizí a syndromem vyhoření, jelikož spolu úzce souvisí.

V poslední kapitole teoretické části se zaměříme na sociálně-právní ochranu dětí a pověřené osoby.

Ve výzkumné části rozeberu metodiku, výzkumný soubor, ale i etiku. V neposlední řadě zde bude diskuze, která se bude opírat o výsledky.

2 Sociálně-právní ochrana dětí

Podle Matouška (2013) je sociálně-právní ochrana dětí souborem činností, které upravuje zákon za účelem ochrany a zajištění práv dítěte, jakož je například právo na řádnou výchovu či příznivý vývoj. Taktéž se zaměřuje na ochranu oprávněných zájmu dítěte a v neposlední řadě se snaží o napravení porušených funkcí v rodině.

Jak Matoušek (2011) dále tvrdí, že taktéž kontrolují případy, kdy rodiče nebo jiné pečující osoby špatně zachází s dítětem. Dále také navrhují omezení, zbavení či pozastavení rodičovské odpovědnosti. Pokud se rodič o dítě nezajímá, mohou vydat rozhodnutí, které umožní si dítě osvojit, aniž by s tím rodiče souhlasili. Mezi další povinnosti pracovníka sociálně-právní ochrany dětí lze zařadit funkci kolizního opatrovníka dítěte v době, kdy se rodiče rozvádějí. Taktéž musí navštěvovat neploleté osoby ve vězení, či kontrolovat výkon ústavní a ochranné výchovy dětí. Za zmínku stojí i povinnost účastnit se projednávání trestních věcí nezletilých.

Dle Lwina (2018) obtížnost rozhodování, které se týkají sociálně-právní ochrany dětí. Pracovníci musí zvážit a rozhodnout, v jakém momentě dítě potřebuje ochranu.

Sociálně-právní ochranu dětí popisuje Cabiati (2017) jako náročnou, stresující, ale i psychicky a fyzicky vyčerpávající. Očekávání lidí, stejně tak jako očekávání pracovníků samotných může velmi negativně ovlivnit jejich práci.

Na nejzásadnější činnosti orgánu sociálně-právní ochrany dětí se zaměřil Kaczor (2015). Poradenství se řadí na první místo, jelikož jakýkoliv výrazný zásah státu do rodiny je nežádoucí. U poradenství se tedy nejedná o výrazný zásah do soukromí, ale spíše o pomoc, která se týká poskytnutí informací či rad, které mohou vést k neutralizaci nepříznivých vlivů. Z důvodu vysoké účinnosti by poradce měl mít v tomto oboru dobré znalosti a dovednosti, taktéž jsou ale velmi důležité komunikační schopnosti. Za účelem efektivní pomoci je nadále potřeba, aby měl sociální pracovník dobrý vztah s klientem, kterého by měl dosáhnout za vhodného používání empatie, konkrétnosti a upřímnosti. Poradenství nemá odstraňovat a řešit problémy. Snaží se v klientovi vzbudit zájem, který následně vede k napravení problému samotným klientem. Hraje zde velkou roli samostatnost klienta, ale i jeho zodpovědnost za sebe samotného.

Sociální šetření je další z činností orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zde už však dochází k celkem velkému zásahu do soukromí. Taktéž se liší od poradenství tím, že tato

činnost není vyžádána klientem. Tato činnost se přesto považuje za velmi důležitou, jelikož slouží k poznání a pochopení prostředí jedince či rodiny a odhalení příčin problémové situace. Práva a povinnosti pracovníků sociálně-právní ochrany dětí jsou v souvislosti se sociálním šetřením úzce vymezeny zákonem 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí v § 52.

V případě, kdy se dítě považuje za ohrožené, je nutné zvolit vhodný postup. Jedná se například o návrh u soudu na omezení či zbavení rodičovské odpovědnosti, předběžné opatření, nařízení ústavní výchovy nebo svěření dítěte do zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc.

V momentě, kdy se orgán sociálně-právní ochrany dětí dozví o dítěti, které buďto nemá péči nebo je jeho vývoj či zdraví přímo ohroženo. Musí bezprostředně jednat formou podání návrhu na předběžné opatření. Za předpokladu, že se předběžné opatření vydá.

Mezi další opatření využitelné sociálně-právní ochranou dětí je návrh soudu na omezení či zbavení rodičovské zodpovědnosti, které bylo upraveno zákonem o rodině 94/1963 Sb., konkrétně § 31 odstavcem 1 *Rodičovská zodpovědnost je souhrn práv a povinností při péči o nezletilé dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, při zastupování nezletilého dítěte a při správě jeho jmění.*

Později však byl nahrazen zákonem 89/2012 Sb., občanský zákoník § 858. *Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.*

Návrh soudu na nařízení ústavní výchovy dítěte je používáno pouze, pokud jsou okolnosti velmi vážné a nelze dojít k jinému řešení.

Jelikož podle občanského zákoníku není nezletilé dítě způsobilé k právním úkonům, musí být zastupováno zákonným zástupcem. Ve většině případů je to podle zákona rodič. Taktéž jako v předchozím případě zde platil zákon 94/1963 Sb., o rodině § 37 odstavec 1 *Žádný z rodičů nemůže zastoupit své dítě, jde-li o právní úkony ve věcech, při nichž by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi rodiči a dítětem nebo ke střetu zájmů dětí týchž rodičů.*

Odstavec 2 ošetřoval situaci v případě, kdy dítě nemohl zastoupit žádný z rodičů. V takovém případě tedy soud určil opatrovníka.

Ale později byl nahrazen zákonem 89/2012 § 892 odstavec 1,2,3

1. Rodiče mají povinnost a právo zastupovat dítě při právních jednáních, ke kterým není právně způsobilé.

2. Rodiče zastupují dítě společně, jednat však může každý z nich; ustanovení § 876 odst. 3 platí obdobně.

3. Rodič nemůže dítě zastoupit, jestliže by mohlo dojít ke střetu zájmů mezi ním a dítětem nebo mezi dětmi týchž rodičů. V takovém případě jmenuje soud dítěti opatrovníka.

Soud tedy musí určit opatrovníka, v drtivé většině případů se jedná o orgán sociálně-právní ochrany dětí, kde dítě zastupuje v řízení u soudu. Dále se opatrovník určuje v případě ochrany jmění dítěte či pokud dojde k omezení rodičovské zodpovědnosti.

Mezi dlouhodobou ochranu zájmů dítěte lze zařadit funkci poručníka. Ten je přiřazen k dítěti, které se ocitlo bez rodičů, z důvodu jejich úmrtí, ale i pokud byla zrušena či pozastavena jejich rodičovská zodpovědnost. Na starosti má zastupování, výchovu a správu jmění dítěte. Jeho činnost podléhá kontrole. Za předpokladu, že je to možné a ku prospěchu dítěte soud určí poručníka na základě doporučení rodičů. Pokud to však z jakýchkoliv důvodů není možné, poručníkem se stane orgán sociálně-právní ochrany dětí.

2.1 Historie

Dle Matouška (2013) vývoj ochrany dětí a jejich práv prošel dlouhým vývojem. Taktéž že první náznaky určitého respektu k dětem lze vystopovat v dobách, kdy se rozšířilo křesťanství. I přesto zde stále byly jisté nedostatky.

V osvícenství však došlo k velkému kroku. K dětem či dětství se začalo přistupovat s velkou pozorností.

S příchodem průmyslové revoluce však přišla i řada problému, jako je například dětská práce, do které byly zapojeny děti z nižších vrstev, při čemž bylo velmi často ohrožováno jejich zdraví a život.

Jeden z největších přelomů má na svědomí první světová válka. Ohromné počty sirotků a dětí s nedostatečnou péčí měly za následek formulaci Ženevské deklarace práv dítěte. Stejný nebo alespoň podobný vliv lze očekávat příchodem druhé světové války, po které vznikla Deklarace práv dítěte OSN.

Vrcholem lze označit Úmluvu o právech dítěte z roku 1989, která je nyní součástí právního řádu. Lze i říct, že tvoří rámec pro národní legislativu v oblasti sociálně-právní ochraně dětí.

2.2 Typy klientů sociálně-právní ochrany dětí

Primárním klientem sociálně-právní ochrany dětí dítě jako takové, ujišťuje Kaczor (2015). Je však zřejmé, že dítě nikdy nelze úplně oddělit od rodiny. Z tohoto důvodu se z celé rodiny stává klient. Je zapotřebí s rodinou pracovat za účelem zachování společensky žádoucího vývoje.

Mezi první typ klientů lze zařadit rodiny, které zacházejí s dětmi špatně. Pokud se na tuto rodinu podíváme ze sociálního pohledu. Uvidíme rodinu úplnou. Problém je však v péči o dítě. Zde může jít například o zanedbávání či týraní, ale dokonce i sexuální zneužívání.

Druhým typem klientů jsou rodiny rozvrácené. Mezi tyto klienty velmi často patří rodiny samoživitelů. Problémem je dysfunkce rodiny, která je způsobena například nedostatečnými příjmy. Může se zde jednat i o problémy, kterým předchází závislost na alkoholu či drogách.

Třetím a posledním typem klientů jsou rodiny s problémovým dítětem. Mezi tyto klienty patří i úplné rodiny, které jsou dobře sociálně situované. Pokud jde o rodiče, mohou být vzdělaní i pečující, přesto zde může docházet k sociálně nežádoucím jevům. Jako příklad můžeme uvést rodinu, ve které jsou velmi zaneprázdnění rodiče. Čas, který by měli věnovat dítěti je tedy velmi malý nebo se zde vůbec nevyskytuje. Tuto mezeru musí rodiče nějakým způsobem naplnit. Velmi často se tedy stává, že tento čas nahrazují penězi. Tento jev má za důsledek časté sklony k drogové závislosti, absencím ve škole či problémovému chování.

3 Sociální pracovník

Profesionalita sociálního pracovníka je dána formálně dosaženým vzděláním, praxí, která musí být v souladu s metodickými postupy a neustálým zdokonalováním osobnostních předpokladů, tvrdí Pemová, a Ptáček (2012)

Právě v tomto spojení vymezuje zásady sociální pomoci zákon o sociálních službách. Ujasňuje zde však fakt, že se jedná o jinou právní normu, než kterou se řídí sociální pracovník v systému sociálně-právní ochrany dětí. Avšak tato definice se považuje za obecně platnou pro celý sociální systém.

Dále tvrdí, že dosavadní zákon o sociálně-právní ochraně dětí nikterak neurčuje kvalifikační profil sociálního pracovníka, zákon o sociálních službách požaduje po sociálním pracovníkovi minimálně vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání bakalářského stupně v oboru sociální práce.

Celoživotní vzdělávání, jak Cabiati (2017) uvádí, je nedílnou součástí všech sociálních pracovníků, za účelem neustálého obnovování a rozšiřování jejich znalostí a dovedností.

3.1 Osobnostní předpoklady

Dle Pemové a Ptáčka (2012) je třeba použít vlastní osobnost, jež je v praxi dána souhrnem znalostí, hodnot a dovedností s aspekty osobního já. Použití vlastního já, je zcela klíčové při práci s klienty, jelikož právě tento přístup umožní navodit pravost a autentičnost kontaktu. Též je však potřeba nezapomenout na hodnoty či etiku oboru.

Je zcela klíčové, aby sociální pracovník byl schopen přistupovat ke každému klientovi jak na úrovni profesní, která je úzce vázána jeho odborností a pravomocí, tak na úrovni lidské.

Ne méně důležité je porozumění individuální perspektivy života a světa kolem nás. Díky tomu by sociální pracovník měl být schopen porozumět klientům a zabránit vnucování vlastních hodnot, které by u klienta mohly vést k porušení sebeurčení.

Jako poslední je třeba zmínit úzkosti, které velmi snadno mohou ovlivnit práci s klientem. Může se však stát, že tyto úzkosti budou mít na pracovníka pozitivní a mobilizující faktor pro profesní růst. Je velmi důležité tyto úzkosti přijímat a uvědomovat si je. Za žádných okolností by tyto úzkosti neměly být pro sociálního pracovníka paralyzující.

3.2 Způsoby přístupu k praxi

Práva a povinnosti sociálního pracovníka se podle Matouška a Křišťana (2013) v ideálním případě doplňují, avšak v praxi většinou dochází ke konfliktu těchto dvou faktorů. V takovýchto případech je potřeba dát jednomu z nich přednost.

3.2.1 Reflexivní praxe

Schopnost sociálního pracovníka reflektovat praxi umožní identifikovat etická dilemata, ale i jejich vznik. Díky tomu je sociální pracovník jistější, co se týče osobních hodnot, hodnot profese, ale i tím, jak je projevovat v praxi. Snaží se o sjednocení znalostí, hodnot, dovedností a jejich uplatnění v praxi. Musí být schopen se vyrovnat s nejistotou a připraven nést riziko nebo morální odpovědnost za své rozhodnutí, jelikož hodnoty osobní, profesní, či hodnoty zaměstnavatele mohou být v konfliktu. Lze tedy říct, že takovýto sociální pracovník je nezávislou osobností.

3.2.2 Defenzivní praxe

Pro tento typ praxe je specifické, že se sociální pracovník řídí předpisy nebo plní povinnosti, které mu zadal zaměstnavatel, či zákon. Tento přístup zajistí jistotu, že jej nikdo za tento postup nemůže osočit. Lze tedy tvrdit, že tento přístup sociálního pracovníka limituje, ale zároveň ho chrání. Tento přístup je především upřednostňován tam, kde se uplatňuje manažerská strategie. To znamená, že tam kde je to možné se stanoví jasná pravidla pro práci. Sociální pracovníci tedy jednání vedou na základě manuálů, přístupu k určitým zdrojům anebo manažerských příkazů. Nové situace tedy nepředstavují neznámé či unikátní případy. Komplexní, nejisté a vzájemně propojené problémy klientů manažeři buďto ignorují nebo vyberou ty, které jsou relevantní k cílům organizace. Lze tedy říct, že jsou zde klienti přetvářeni tak, aby vyhovovali praktikám organizace, nikoliv tak, aby organizace byla přetvářena za účelem reagování na potřeby jednotlivých klientů.

3.3 *Náhradní rodinná péče*

Mezi řadu povinností pracovníka oddělení sociálně-právní ochrany dětí také návrhy na ústavní výchovu, uvádí Matoušek (2011).

Náhradní rodinnou péči popisuje Sudová (2013) jako vychovávání dítěte osobou jinou, nežli je rodič a v prostředí, které se má co nejvíce přiblížit životu v přirozené rodině. Taktéž má tato forma péče přednost před ústavní výchovou, bohužel je v České republice mnoho případů, kde je právě ústavní výchova konečným či dlouhodobým řešením.

Dále uvádí dvě obecné formy náhradní rodinné péče, mezi které patří adopce neboli osvojení a pěstounská péče. V České republice je však ze zákona více forem náhradní rodinné péče. Můžeme zde mluvit například o svěřeni do výchovy jiné fyzické osoby než rodiče, či osvojení nebo právě zmiňovanou pěstounskou péčí, která se dělí na dlouhodobou a přechodnou. Mezi poslední lze uvést péči poručníka.

3.3.1 *Ústavní výchova*

Dle Slomka (2010) je ústavní výchova výchovné opatření, které nařídí soud. Zejména končí v momentě, kdy osoba dovrší 18 let, ale jsou zde výjimky, kdy výchovu lze prodloužit až do 19 let. K tomu dochází, pokud se jedná o složitější případy nebo pokud ve výchovných zařízeních dochází k dokončování profesní přípravy. Jak bylo již zmíněno, podklady pro soud připravuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Návrh podává pouze v případě, jestliže předchozí opatření nenapravila daný stav, či pokud jasné, že jiné způsoby nejdou provést, mluvíme zde například o patologii rodinného prostředí, ale i o objektivních důvodech a sice, že rodina buďto zanikla nebo nemůže plnit funkci. Dále je nutno zmínit, že ústavní výchova není trestního charakteru. Předtím než však soud nařídí ústavní výchovu, je potřeba zjistit, zda neexistuje možnost náhradní rodinné péče, jelikož má přednost před tímto typem výchovy. Ústavní výchovu soud zruší, pokud pominou důvody, jež vedly k nařízení ústavní výchovy nebo se objeví možnost náhradní rodinné péče.

Například pokud se blíže zaměříme na povinnosti ředitele zařízení, tak je povinen se zde řídit podle zákona 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů § 24 odstavce 1

d) dát příslušnému soudu podnět ke zrušení ústavní výchovy, pominuly-li důvody pro její nařízení

3.3.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je upravena zákonem 89/2012 Sb., občanský zákoník

Na základě občanského zákoníku popisuje Bubleová (2018) pěstounskou péči jako formu náhradní rodinné péče. Výrazný charakteristický znak pěstounské péče je však fakt, že pěstoun pečuje a je zodpovědný za dítě, z právního hlediska mezi nimi ale nevzniká poměr rodiče a dítěte, opakem je osvojení, kterému se budeme věnovat později.

Rodiče dítěte však na základě rodičovské odpovědnosti stále mají povinnosti vůči dítěti, kromě práv a povinností pěstouna, které mu byly přiznány podle zákona.

Může nastat i situace, kdy je zájem dítěte v rozporu s rozhodnutím zákonného zástupce. V takovém případě se pěstoun může obrátit na soud.

Dále pěstoun nemá vůči dítěti vyživovací povinnost, jelikož hmotné zajištění dítěte má na starost stát, stejně tak jako odměnu v přiměřené úrovni pro pěstouny, formou pěstounských dávek. Vyživovací povinnost je zde stále, rodiče dítěte plní tuto povinnost směrem k úřadu. § 960 *Rodiče mají vůči dítěti povinnosti a práva vyplývající z rodičovské odpovědnosti, s výjimkou práv a povinností, které zákon stanoví pěstounovi, ledaže soud z důvodů hodných zvláštního zřetele rozhodne jinak.*

Existuje pěstounská péče na dobu určitou, ale i neurčitou. Lze tedy říci, že tento poměr může trvat až do zletilosti dítěte. § 970 *Pěstounská péče zaniká nejpozději, nabude-li dítě plné svéprávnosti, jinak jeho zletilostí.*

Mezi jednu z mnoha povinností pěstouna je udržování, a dokonce prohlubování příslušnosti dítěte a jeho rodičů, ale i příbuzných a osob blízkých. § 967 *Pěstoun má povinnost udržovat, rozvíjet a prohlubovat sounáležitost dítěte s jeho rodiči, dalšími příbuznými a osobami dítěti blízkými. Má povinnost umožnit styk rodičů s dítětem v pěstounské péči, ledaže soud stanoví jinak.*

V případě, že rodiče chtějí dítě zpět, musí rozhodnout soud. § 959 *Rodič může požadovat dítě zpět do své osobní péče. Soud návrhu vyhoví, pokud je to v souladu se zájmy dítěte.*

3.3.3 Přechodná pěstounská péče

Jak Schneiberg et. al., (2012) tvrdí, výběr náhradních rodin pro děti by se měl držet tří základních principů. První vyzdvihuje fakt, že se hledají rodiče pro dítě, nikoliv naopak. Druhý princip spoléhá na to, že noví rodiče dítě bezvýhradně přijmou. Poslední se zabývá faktem, kde péčí o novou rodinu nevzniká nový svazek.

Dále však uvádí, že za současné situace se praxe čím dál tím více začíná vzdalovat právě od těchto zmíněných principů. Ať už je to zapříčiněno přístupem jednotlivých pracovníků státní správy, novými metodickými pokyny nebo nevhodnými zákony.

Hned dva první principy jsou dle Schneiberga et. al., (2012) porušeny novelou o možnosti vzniku přechodně pěstounské péče. Tzv. osoby v evidenci, tedy pěstouni, kteří pobírají plat i v případě, kdy nemají žádné dítě v péči a jsou připraveni a zároveň povinni přijmout jakékoliv dítě. Problémem tedy je, že je zde placený rodič, který musí dostat do péče dítě, nevadí tedy, že to dané dítě nebude bezvýhradně přijato, jelikož je to podle zastánců zákona irelevantní.

Podle Schneiberga et. al., (2012) nebyl třetí princip nikdy zcela naplněn. V některých krajích však vzniklo specializované poradenství.

3.3.4 Osvojení

Osvojení se řídí podle zákona 89/2012 Sb., občanský zákoník

Dle Bubleové (2014) je osvojení nejvyšší formou náhradní rodinné péče. Je to z důvodu postavení dítěte, které získává stejná práva jako biologické dítě, to platí i pro příbuzenské vztahy rodiny osvojitele. § 794 *Osvojením se rozumí přijetí cizí osoby za vlastní.*

§ 795 *Předpokladem osvojení je takový vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jaký je mezi rodičem a dítětem, nebo že tu jsou alespoň základy takového vztahu. Osvojení nezletilého musí být v souladu s jeho zájmy.*

Hlavní myšlenkou osvojení, je snaha získat pro dítě stabilní a bezpečné rodinné zázemí, které bude dítě chránit a milovat jako vlastní.

Dítě si může osvojit zletilá a svéprávná osoba, u které se dokáže, že bude pro dítě dobrým rodičem. Rozhodnutí závisí na zhodnocení dosavadního způsobu života, vlastnostech či pohnutek, které ji vedou k osvojení. § 803 *Mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem musí být přiměřený věkový rozdíl, zpravidla ne menší než šestnáct let; jen souhlasí-li s osvojením opatrovník zastupující dítě v řízení a je-li osvojení v souladu se zájmy dítěte, může být věkový rozdíl mezi osvojitelem a osvojovaným dítětem výjimečně menší než šestnáct let.*

Osvojení je však zakázáno, pokud se jedná o příbuzné v přímé linii a sourozence. § 804 *Osvojení je vyloučeno mezi osobami spolu příbuznými v přímé linii a mezi sourozenci. To neplatí v případě náhradního mateřství.*

Není tedy možné, aby si dítě osvojila jeho babička, či zletilá sestra. Avšak strýc či teta si dítě osvojit mohou. Poté už je na rozhodnutí soudu, zda by dané osvojení bylo ve prospěch dítěte.

3.4 Sociální pracovník v oddělení sociálně-právní ochraně dětí

Jelikož se jedná o úředníka, spadá pod zákon 312/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů.

Předpoklady pro vznik pracovního poměru úředníka jsou upraveny § 4 odstavem 1,2,3 uvedeného zákona.

V těchto odstavcích je uvedeno, že úředníkem se může stát fyzická osoba, občan České republiky nebo pokud má alespoň v České republice trvalý pobyt, další podmínkou je dovršení 18 let, svéprávnost, bezúhonnost a splňuje předpoklady, které jsou nutné pro výkon správní činnosti.

3.4.1 Sociální práce s rodinou

Jak Matoušek a Křišťan (2013) uvádí, současná česká rodina je oproti minulosti nestabilní a malá. Taktéž je ale křehká, pokud se tedy dostane do problémů, je méně samostatná, tudíž se stává závislou na státu či jiných zdrojích.

Mezi základní funkce rodiny bezesporu patří ekonomické zajištění, výchova dětí, ale i podpora členů rodiny. Náš typ společnosti je typický podstatným rysem rodiny, jde o stabilitu rodiny, která závisí ve velké míře na emocionální bilanci dospělého páru.

Pro plnohodnotné naplnění výše zmíněných funkcí je potřeba, aby rodina měla určité kompetence. Mezi nejzákladnější se řadí zajištění dostatečných příjmů, se kterými musí být schopna vhodně hospodařit. Nelze opomenout zajištění bydlení, které je potřeba udržovat ve stavu, který odpovídá potřebám všem členům rodiny.

Dle Matouška a Pazlarové (2014) je rodina jako sociální systém. Vše, co se odehrává v rodině bývá vymezeno jistými pravidly či očekáváními, které jsou v rodině zavedené. To, co tedy sociální pracovník vidí, pokud přijde do rodiny, je předvídatelné chování. Mělo by sloužit k tomu, aby mu ukázalo, či alespoň přiblížilo situaci v rodině. Nejde však o klasické chování, je to právě jakési alternativní chování, ať už pozitivní či negativní, které by mělo sloužit k bližšímu poznání chování rodiny. Toto chování je nutné obsáhnout do hodnocení rodiny, jde o ne tak zřejmé zdroje nebo rizika.

Dále je třeba si uvědomit, že i když jsou členové rodiny samostatní jedinci, jsou také součástí rodinných vztahů. Když se pracovník setká pouze s problematickou osobou, měl by brát v potaz, právě zmíněné vztahy, ve kterých se může ukrývat řešení.

Každá rodina musí měnit strukturu chování na základě období, kterým prochází. Je zapotřebí, aby se rodina s touto změnou vypořádala, jinak hrozí nežádoucí chování členů rodiny. V některých případech lze mluvit dokonce i o destruktivním chování některých členů rodiny. Sociální pracovník má tedy za úkol pomoci rodině, za účelem vyrovnání se s těmito nároky.

Je důležité, aby si sociální pracovník i po vstupu do rodiny zanechal určitý odstup, a především vlastní pohled na věc. Může totiž dojít k nekritickému postoji vůči problémům rodiny.

Též je nutné, aby sociální pracovník zjistil, co rodina sama vidí jako problém, ale i to co si myslí, že je v pořádku. Zde by se měl soustředit na posilování silných stránek rodiny.

Dále Matoušek a Křišťal (2013) popisuje rizikové a protektivní faktory. Rizikové lze jednoduše popsat jako faktory, které nemají dobrý vliv na soudržnost rodiny. Patří však mezi ně i individuální specifita členů rodiny.

Protektivní faktory jsou tedy faktory, které stručně řečeno posilují rodinu. Můžeme zde mluvit například o nezdolnosti dospělého člena rodiny, ale i inteligenci dítěte.

Pokud rodina řeší problémy, může používat i další zdroje, jako jsou například materiální zdroje, pomoc osoby z širšího okruhu rodiny, dobrovolníci.

Mezi ohrožené rodiny tedy patří ty, které nedokážou vyrovnat rizikové faktory protektivními či jinými zdroji. Jde tedy o převahu rizikových faktorů. Hrozí zde rozpad rodiny, či újma komukoliv z rodiny.

Sociální pracovník by měl být schopen pomoci s nápravou nežádoucího vzorce chování nebo se pokusit najít nové. Měl by se zaměřit i na posilování vztahů v rodině. Každý konflikt by se měl vhodně vyřešit, neboť by mohlo dojít k dalšímu poškozování vztahů.

Zapojení širší rodiny může být velmi přínosné z důvodu přehlednosti a přátelského prostředí. Při zapojení mnoha profesionálních služeb může totiž docházet ke zmatení rodiny.

3.4.2 *Vztah sociálního pracovníka OSPOD a rodičů dítěte*

Dle Potta (2017) je hlavní zdroj možného špatného vztahu mezi pracovníkem a klientem nevyrovnanost moci. Často se tedy vyskytují záznamy, kdy si rodič stěžuje na nedostatek respektu ze strany sociálního pracovníka, na to, že nebylo dbáno na jejich slova. Někdy se dokonce cítí, jako nebyli zcela zahrnuti do procesu v momentě, kdy se rozhoduje. Největší nesouhlas však přichází v momentě, kdy nesouhlasí se službou jako takovou, cítí se, že jí vůbec nepotřebují.

Je tedy doporučeno, aby se pracovník snažil tento rozdíl co nejvíce zmenšit. Toho lze dosáhnout respektováním důstojnosti a nezávislosti klienta. Taktéž by se pracovník měl soustředit na používání běžného jazyka, tedy vyhnout se odborným názvům, kterým by klient nemusel rozumět, což by mělo za následek určité distancování v přístupu.

Jak Karpetis (2017) zdůrazňuje, pro práci s klientem je potřeba ovládat několik schopností, mezi které se například řadí projevování zájmu, ale i budování důvěry mezi pracovníkem a klientem, stejně tak jako naslouchání nebo snaha se vžít do klienta. Taktéž je důležité efektivně klientovi poskytovat informace a působit před ním sebevědomě.

3.4.3 *Limity sociálních pracovníků na OSPOD*

Bylo by dobré zmínit situace, kdy se sociální pracovník v rámci svého povolání ocitá v situaci, ve které musí vyhodnotit svůj další postup. Nemusí se zpravidla jednat o zpochybnění právních norem. Pro pochopení je nutné si uvědomit, že jakákoliv práce s klientem má nejen právní souvislost, ale i etické následky, na které musí sociální pracovník při své práci nahlížet stejně tak. Pemová a Ptáček (2012) mezi nejčastější se řadí přijímání darů. Nejčastěji se tedy jedná o dary ve formě občerstvení. Není však zřejmé, jak tuto situaci vyhodnotit, jelikož může jít pouze o projev dobré vůle, ale i o pokus se sociálnímu pracovníkovi zavázat.

Je totiž možné, že rodina nic špatného v úmyslu nemá, jen se pokouší o test vzájemné důvěry. Pokud by tedy sociální pracovník, požádal v rámci slušného chování o sklenici vody, avšak klient by přinesl pohoštění, nejde zpravidla o pokus se neúměrně zalíbit. Taktéž je třeba ale stále dbát na to, aby se tímto chováním nepřekročila hranice mezi rodinou a sociálním pracovníkem.

Pokud je řeč o drobných darech, které například vyrobil některý člen rodiny, zde by neměl být problém, naopak by sociální pracovník měl ocenit nejen dar, ale snahu, která za těmito dárky je.

Nepřípustné by však byly dary, které jakkoliv souvisí se zaměstnání rodičů. Je zde řeč například o zvýhodněných cenách taxislužeb a tak dále.

Mezi další dilemata patří například způsob zásahu do rodinného prostředí, který sociální pracovník zvolí v zájmu dítěte. Zdali je v zájmu dítěte, aby rodina byla celistvá? Taktéž jestli sociální pracovník chce dbát spíše na policejní vyšetřování nebo se zaměřit na potřeby a léčbu dítěte? Pokud by bylo zahájeno trestní stíhání rodičů, jaký dopad by to mělo na dítě?

4 Supervize

Dle Matouška a Křišťana (2013) je supervize prostředek pro sociálního pracovníka, díky kterému se může pozastavit a s odstupem získat nadhled nad tím, co dělá, či prožívá, když se nachází v komplexních situacích či vztazích.

Supervizi jako jeden z velmi účinných prostředků uvádí Vávrová (2012). Slouží jako prevence syndromu vyhoření, taktéž jako doprovázející nástroj pro pracovníky pomáhajících profesí.

Jelikož různé úkony či požadavky mohou být pro sociálního pracovníka fyzicky, psychicky, ale i emočně náročné, je nutné, aby jeho práci doprovázely vhodné nástroje pro podporu.

Supervizor kontroluje směr, určuje obsah a usměrňuje supervidované. Mělo by se jednat o supervizora, který nemá žádné spojení s organizací, ve které bude provádět supervize. Díky tomuto kroku se zajistí nezávislý pohled na danou situaci.

Supervizi rozdělila Bicková (2011) do tří hlavních funkcí. Jako první uvádí funkci vzdělávací. Jde zde především o rozvoj schopností a dovedností supervidovaných.

Jako druhou funkci uvádí funkci podpůrnou. Jejím cílem je zvýšení sebevědomí pracovníka a jeho kompetence. Toho se snaží dosáhnout zhodnocením pocitů či emocí supervidovaného.

Poslední funkcí supervize je funkce řídicí. Především plní funkci kontroly kvality, taktéž pomáhá stanovit a udržet hranice.

Jak Hunt et. al. (2016) tvrdí, v případě, kdy se sociální pracovník ocitne v jakékoliv formě v nepřátelském prostředí se i navzdory nejlepšímu úmyslu bude chtít stáhnout do bezpečí. V tomto případě může být efektivní supervize jediným řešením. Zejména podpůrná supervize zde hraje klíčovou roli ve smyslu schopnosti provádět tuto práci optimálně z dlouhodobého hlediska. Pokud je tedy vykonávána správně, podporuje sociální pracovníky v oblasti emoční a duševní, ale i profesionální, zatímco je podporuje v tom, aby kriticky zhodnotili jejich způsob práce, ale i jejich odůvodnění pro různé úkony. Za úspěšnou sociálně-právní ochranou dětí stojí vždy efektivní supervize.

4.1 Syndrom vyhoření

Jako jeden z mnoha cílů supervize je předcházení syndromu vyhoření. Proto by bylo vhodné si tento termín trochu přiblížit. Freudenberger (1974), autor tohoto pojmu popisuje syndrom vyhoření jako selhání, unavení či vyčerpání jako důsledek přílišných nároků na energii, sílu, ale i zdrojů. Může se projevovat mnoha způsoby, s tím že, se jedná o velmi individuální záležitost. Začne se projevovat zejména zhruba po roce, co zaměstnanec nastoupí do práce. Jelikož v tento moment začne hrát roli mnoho faktorů. Mezi ně se například řadí ztráta charisma vůči nadřízenému.

Dle Tavormina (2017) je velmi častý styk sociálních pracovníků s problematickými rodinami někdy doprovázený potencionálně nebezpečnými okolnostmi. Je tedy zřejmé, že tyto události samy o sobě představují pro sociálního pracovníka stres, se kterým se musí nějak vypořádat. Syndrom vyhoření představuje v tomto oboru velký problém a pro některé to představuje problém, kterému se nedokážou vyhnout. Taktéž zmínil fakt, že tento problém závisí na specifických vlastnostech pracovníků a jakým faktorů jsou při práci vystavováni.

Dále Peška et. al., (2016) za posledních několik desetiletí vznikly různé definice syndromu vyhoření. Všechny se ale shodují, že se jedná o psychický stav, který je příznačný vyčerpáním a snížené pracovní výkonnosti. Způsobeno je to především dlouhodobým a intenzivním stresem.

Syndrom vyhoření se u sociálních pracovníků podle Maroona (2012) projevuje pocity zoufalství, zátěží a vyhoření. Pokud sociálního pracovníka postihne syndrom vyhoření, začne si stanovovat menší cíle. Soustředí se tedy pouze na vybrané klienty, u kterých předpokládá snazší jednání, ostatní ignoruje. Nemá žádná očekávání, protože i za předpokladu, že by plánoval něco nového, jednalo by se pouze o nepatrné cíle.

V momentě, kdy sociální pracovník začne chybovat i u nenáročných cílů, jedinou obranou je, že to dá za vinu okolí. Může se například vymlouvat na nevhodné pracovní podmínky. Následně začne přičítat vinu i klientovi, je to jediný prostředek, jak se zbavit viny.

Při terapeutických jednání se začnou potíže prohlubovat, protože ztrácí empatii ke klientům. Následná ztráta důvěry ke klientovi může následně sklouznout až k pocitu nepřátelství.

Lidé v pomáhajících profesích jsou v drtivé většině altruisté, chtějí tedy především pomáhat a pomoci druhým. Postupem času se však mohou začít více soustřeďovat na své vlastní neuspokojené potřeby. Pripadá jim, jako by byli vykořisťováni. Jejich touha po uspokojení těchto potřeb vytlačí obětavost a empatii až na druhé místo.

Toto vše má za následek ztrátu soucitu a vědomí poslání. Jedinou obranou je zanedbatelné množství času a energie, který věnuje práci, aby se vyhnul dalším neúspěchům. Poté už vidí jen jedinou možnost, vzdát se této práce úplně.

4.1.1 Typy potencionálních obětí vyhoření

Jako první typ Maroon (2012) uvádí sociálního pracovníka, který pracuje s velmi vysokým nasazením. Problémem je, že vklad je mnohonásobně nižší než kompenzace, kterou za provedenou práci obdrží. Tento typ pracovníků má neustálou tendenci na sebe brát velké množství práce, kterou následně velice intenzivně vykonávají. Tímto na sebe vytváří tlak ze strany klientů, ale i zaměstnavatele. Klienti, kteří dávají pracovníkovi neustále najevo, jejich nároky z důvodu neuspokojených potřeb jsou hlavní příčinou vyhoření tohoto typu sociálních pracovníků.

Druhým typem jsou sociální pracovníci, kteří nemají žádný soukromý život. Veškerý svůj čas tráví především na pracovišti, mimo něj nemají žádné vztahy. Jelikož je pro duševní zdraví soukromý život velmi důležitý, je velmi pravděpodobné, že se první příznaky vyhoření objeví brzy.

Posledním typem jsou pracovníci, kteří si zakládají na tom, mít vše pod kontrolou. Tito pracovníci mají tendenci k tomu, že nikdo není schopen provést práci tak dobře, jako on sám. Tento jev má samozřejmě na svědomí negativní vliv jak na instituci jako takovou, tak i na kolegy. U těchto sociálních pracovníků je hlavní příčinou vyhoření potřeba absolutní kontroly, problémem však je, že u pomáhajících profesí se za den stane mnoho nekontrolovatelných situací.

4.2 Sekundární traumatizace

Před tím, než se dostaneme k velmi známému syndromu vyhoření, bych rád zmínil ne tak známou sekundární traumatizaci. Weiss et. al. (2016) uvádí, že v posledních rocích se začíná klást důraz právě na negativní důsledky sekundární traumatizace u sociálních pracovníků, kteří přicházejí do kontaktu s traumatizovanými lidmi. Hrozbou pro sociální pracovníky je tedy stres, kterému jsou vystaveni při práci s traumatizovanými klienty. V tomto důsledku se tedy u sociálních pracovníků mohou objevovat posttraumatické příznaky podobné jejich klientům.

5 Sociálně-právní ochrana a pověřené osoby

Jelikož sociální pracovníci sociálně-právní ochrany dětí mají taktéž v náplni práce spolupráci s pověřenými osobami, bylo by vhodné uvést část zákona 359/1999, konkrétně se tedy jedná o § 48 Výkon sociálně-právní ochrany pověřenými osobami odstavec 1 a 2.

Odstavec 1 se zabývá základní charakteristikou pověřených osob. *Pověřené osoby poskytují sociálně-právní ochranu na základě rozhodnutí o pověření k výkonu takové činnosti (dále jen "pověření").*

Odstavec 2 stanovuje, co pověřené osoby v sociálně-právní ochraně mohou. V rámci přehlednosti rozeberu značnou část tohoto odstavce vlastními slovy.

Pověřené osoby tedy vykonávají činnost podle § 10 a § 11, dále mohou vykonávat činnost, která se zabývá předcházením škodlivým vlivům a ochranou před takovými vlivy, což je opřeno o § 31 a § 32.

Co se týče zřizování zařízení sociálně-právní ochrany, tak zde se řídí § 39.

Dále mohou uzavřít dohodu o výkonu pěstounské péče, ta je rozebrána v § 47b. V této spojitosti mohou poskytovat i výchovnou a poradenskou činnost.

Dále mohou vyhledávat vhodné osoby, které by se mohli stát osvojiteli nebo pěstouny a následně je oznámit úřadu obce s rozšířenou působností nebo vyhledávat děti, které jsou uvedené v § 2 odstavci 2.

6 Metodika

V metodice jsem zvolil kvalitativní výzkum, jelikož bych rád využil výhod, které tato metoda přináší. Jak Hendl (2016) uvádí, za použití kvalitativního výzkumu lze získat detailní popis a vzhled do problematiky, která je zkoumána v přirozeném prostředí, jelikož nezůstáváme na povrchu samotného problému. Konkrétněji budu data získávat metodou dotazování v podobě polostrukturovaného rozhovoru, přičemž tyto rozhovory budou nahrávány na diktafon pro účely pozdějšího přepisu. Samotné přepisy budou kódovány v programu Atlas.ti.

6.1 *Polostrukturovaný rozhovor*

Polostrukturovaný rozhovor Hendl (2016) označuje za charakteristický svým definovaným účelem, osnovou a značnou pružností po celou dobu získávání informací.

Jak dále tvrdí Miovský (2006), polostrukturovaný rozhovor se řadí mezi nejvíce rozšířené metody, co se týče rozhovorů. Pokud bychom například chtěli porovnat tuto metodu s nestrukturovaným rozhovorem, pochopitelně bude polostrukturovaný rozhovor metodou těžší v rámci technické přípravy. Díky této technické přípravě bude výtěžek z daného rozhovoru značně vyšší, jelikož můžeme zaměřovat pořadí okruhů, které chceme s dotazovaným probrat.

Jako vhodné dále Miovský (2006) uvádí, nechávat si dovysvětlit myšlenku dotazovaného. Za tímto účelem si ověřujeme, zda jsme danou věc správně pochopili. K tomu slouží použití doplňujících otázek.

6.2 *Doslovná transkripce*

Jedná se přepisu rozhovoru, Hendl (2012) popisuje transkripci jako proces, za kterého dochází k převodu mluveného projevu z rozhovoru do písemné podoby. Tuto činnost označuje za velmi časově náročnou, je však klíčem k podrobnému vyhodnocení.

6.3 Kódování a kategorie

Přepisy rozhovorů budu dále kódovat. Miovský (2006) popisuje kódování jako operace, které slouží k analýze zjištěných údajů, následné konceptualizaci a skládání za použití nových způsobů. Existují tři typy kódování, přičemž hranice těchto způsobů lze považovat spíše za didaktické. V praxi je totiž běžným jevem opakované přecházení mezi těmito typy kódování.

Otevřené kódování je úvodní fází kódování. Zde se začínají objevovat kategorie, které vyplynou z vytvořených kódů, přičemž tyto kódy významově porovnáváme a třídíme. V tuto chvíli se snažíme zjistit, zda se v různých pohledech již překrývají nebo zda tvoří zcela nový odlišný celek. Tímto způsobem se kódy seskupují a tvoří vyšší celek, tím jsou právě zmiňované kategorie.

6.4 Výzkumné otázky

Jelikož si pod slovem „limit“ můžeme představit řadu věcí, zaměřil jsem se při stanovování výzkumných otázek především na samotnou identifikaci těchto limitů. Po identifikaci zmíněných limitů bych rád zjistil, jak se s těmito limity vypořádají pracovníci sociálně-právní ochrany dětí. Rozdělil jsem tedy výzkumné otázky na hlavní a vedlejší. Z těchto uvedených důvodů jsou výzkumné otázky následovné.

VO1: Jaké identifikují sociální pracovníci limity své práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí?

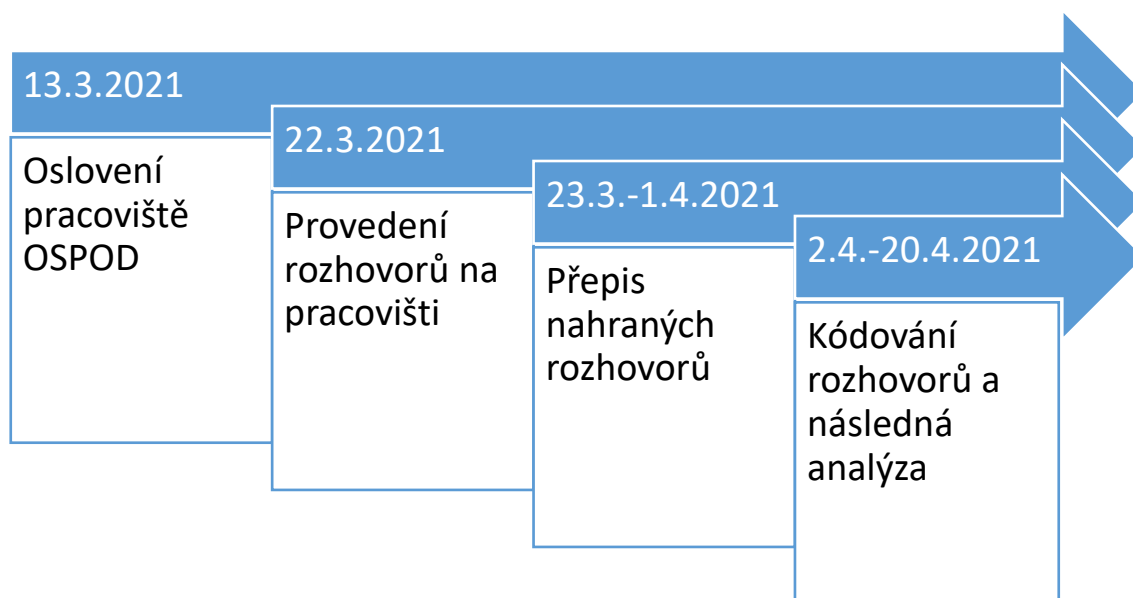
VO2: Jak se sociální pracovníci s identifikovanými limity vypořádávají?

7 Výzkumný soubor

Do výzkumu bylo zapojeno 5 pracovníků OSPOD, přičemž bylo stanovené kritérium minimálně roční praxe, což všichni pracovníci splňovali.

Počet pracovníků OSPOD byl ovlivněn současnou epidemií SARS-CoV-2, jelikož se zde pracovalo na skupiny, nebyl zde přítomen plný počet pracovníků. Taktéž jsem v rámci ochrany zdraví mého, ale i zdraví pracovníků nechtěl zbytečně riskovat, jelikož i za tohoto počtu došlo k saturaci.

7.1 Časový harmonogram výzkumu

8 Etika

Rozhovory budou nahrávány na diktafon, přičemž úvod rozhovoru bude zahrnovat zřetelný souhlas dotazovaného se záznamem rozhovoru na diktafon. Poté budou jednotlivé rozhovory přepsány do písemné formy. Respondenti obdrží otázky předem, přičemž zde bude i uvedeno, kdo jsem a k čemu bude sloužit tento rozhovor. Bude zde uveden název mé bakalářské práce, do které tyto rozhovory budu zpracovávat. Taktéž zde uvedu, že jakákoliv jména či jakékoliv osobní údaje budou změněna na fiktivní údaje, ať už se jedná o údaje respondentů či jiných osob. Dále je budu informovat o možnosti získání mé práce po dokončení a následném zveřejnění elektronickou formou.

8.1 *Fixace kvalitativních dat*

Jak jsem již zmínil, rozhovory budou nahrávány na diktafon. Výhody audiozáznamu uvádí Miovský (2006). Audiozáznam totiž působí jako pomoc a podpora. Mezi největší výhodou patří, že si výzkumník nemusí dělat žádné poznámky a tím pádem se může plně věnovat dotazovanému. Oproti psaným poznámkám lze též vyzdvihnout zvukový záznam, konkrétně ohledně kvality mluveného slova. Je zde řeč například o síle a tónu hlasu, stejně tak jako doprovodné zvuky, které nám pomohou udržet autenticitu celého rozhovoru.

9 Výsledky

Otázky, které jsem kladl byly pro všechny informanty stejné, lišilo se maximálně pořadí, jelikož se jednalo o polostrukturovaný rozhovor. Pro lepší přehlednost jsem zvolil označení informantů jako I1 až I5. Za stejným účelem jsem dále rozdělil celé téma do devíti kategorií, které mi vyplynuly z kódů, které jsem zpracoval v programu Atlas.ti.

Kategorie:

- 1) Etická dilemata
- 2) Legislativa/Methodika
- 3) Nové případy
- 4) Syndrom vyhoření/Psychicky náročné situace
- 5) Supervize
- 6) Náhradní rodinná péče
- 7) Práce s agresivním klientem
- 8) Administrativa
- 9) Dary od klientů

Kategorie 1: Etická dilemata

V souvislosti s touto kategorií jsem se snažil zjistit, jak se pracovníci OSPOD vypořádávají s etickými dilematy spojené s výkonem této profese stejně jako jejich časovou náročnost. Skoro všichni informanti se shodli, že záleží na závažnosti případu, stejně tak, že se řídí etickým kodexem, či pokyny vedoucí. Podle velké časové náročnosti se shodli I1, I4 a I5

I1: *„No tak musím se řídit etickým kodexem sociálního pracovníka, zákonama,, metodikou. No tak se to projevuje tak, že si člověk nosí starosti i domů a přemýšlí nad tím i v rámci popracovní doby. Hmmm...s příbuznými se to samozřejmě nedá nějakým způsobem probírat, takže potom hodně konzultuji s kolegyněmi nebo v rámci porad.*

I5: „Samozřejmě se do toho mohou mísit takový ty emoční prvky, v tuhle chvíli si musím říct, že někdy je to limitující, že nad tím člověk přemýšlí, samozřejmě ten radikální zásah udělat musíte obzvláště v těch hraničních věcech, případech teda a v čem je ten problém, je ten, když tu práci chcete dělat zodpovědně, baví vás, tak si tu práci nosíte domu, nezavřou se dveře a nepustíte myšlenky ven, ale přemýšlíte nad tím doma, při práci, večer, prostě mnohdy i v noci, takže v tom si myslím, že v tom je ta práce náročná.“

I2 a I3 se shodli na tom, že etická dilemata mnoho času nezabírají. Záleží zde na přístupu k práci, ke kterému se blíže dostaneme v kategorii týkající se syndromu vyhoření.

I2: *To si myslím, že ani ne, že to není nějaká výrazná...co by mě jakoby limitovalo, zdržovalo. Nicméně každý rozhodnutí v určitý věci, byť i když je třeba bez toho etického dilematu, aniž by se to v člověku pralo, tak stojí nějaký čas, ale nemyslím si, že by to bylo z toho důvodu, že by mi v tom něco bránilo, ale spíš zvažování, jaká ta forma nebo jaká ta práce bude nejlepší.*

Kategorie 2: Legislativa/Methodika

V této kategorii se zaměříme na pohledy pracovníků OSPOD, co se týče legislativy a metodiky a jejich vlivu na pracovní výkon. Pochopitelně se všichni informanti shodli na řídicím faktoru legislativy a metodiky. Bohužel ale taktéž dochází k problémům týkajících se jedinečnosti lidských životů a problémů, které legislativa/metodika nedokáže dokonale pokrýt.

I1: „Je to ten limit. Legislativa má i ten prvek řídicí...každý člověk nějakým způsobem žije a ne všechno se dá napasovat do paragrafu, lidský rozměr tam je a vždycky bude.“

I3: „Značný samozřejmě, my vlastně musíme tu práci vykonávat podle platných zákonů, ale nevím no..asi to úplně není ten reálný život..no.. někdy se to s tím úplně neslučuje, ale prostě to tak musí být, všichni se toho držíme.“

Kategorie 3: Nové případy

V této kategorii bylo účelem zjistit, jak často se setkávají pracovníci OSPOD s novými případy, popřípadě jak se s takovými případy vypořádávají. Opět docházelo k velmi podobným odpovědím.

I1: *„Každý případ je v podstatě tak trošku nový a jiný, protože každá rodina žije jinak a dělám agendu náhradní rodinná péče, ta je hodně specifická, té z velké části předchází běžná sociální práce a řekla bych, že dítě, které se dostane do náhradní rodinné péče má vždycky svoji cestu a osud.“*

I2 zdůraznil, že i pokud konkrétní případ vypadá jako by byl zkopírovaný a že spíše k podobnému závěru, je třeba k němu přistupovat stejně jako k ostatním, jelikož zde zmínil i fakt, že každá situace je v něčem individuální.

I2: *„Tak je samozřejmě celá řada věcí, které tady neřeším...často s nějakým odstupem, které nejsou až tak běžné. Vyloženě jako nový, co je třeba trend nebo fenomén ve společnosti, co tady ještě nebylo a teď se tu objevuje to asi tak často není....každá ta situace je v něčem individuální, v něčem jiná, i když některá vypadají, jako že se opakují jako podle kopíraku, kdy to spíše k podobným závěrům.“*

I3 vyzdvihl fakt, že délka praxe v tomto případě hraje zanedbatelnou roli, jelikož se společnost stále vyvíjí, tím pádem se mění i případy, které musí řešit na což délka praxe nemá vliv.

I3: *„No..když jsem tady tak dlouho, tak je pravda, že bych mohla říct, že mě tak nic už nepřekvapí, ale to není tak, to není tak, každou chvíli mám pocit, že jako se setkám s něčím, co zase s něčím novým, jiným, ty problémy se ve společnosti mění a tím se mění i životy těch lidí a říkám je to od domácího násilí, od toho jak se lidi k sobě chovají nechovají, čeho jsou vůbec schopný jo?“*

I4 svou odpovědí podtrhl individuálnost každého případu, přičemž musí hledat nejlepší způsob řešení.

I4: *„Každý případ je úplně jinej, vždycky případ od případu se řeší, hledá se nejvhodnější postup.“*

I5: *„No tak poslední dobou poměrně často“*

Kategorie 4: Syndrom vyhoření/Psychicky náročné situace

Do této kategorie jsem zahrnul pohledy pracovníků OSPOD na syndrom vyhoření a jak ho vnímají, dále jsem se zaměřil na psychicky náročné situace, jde tedy o situace, které mají na tyto pracovníky největší dopad. Pokud bychom se v tento moment zaměřili pouze na tyto náročné situace, došli bychom k závěru, že největší dopad po duševní stránce má na pracovníky OSPOD psychické a fyzické týrání dětí.

I1: *„Hmm, ty případy, kde dítě přijde o rodiče nebo kdy je to dítě trestného činu, tam kde se stane něco fatálního, tam kde dojde poškození zdraví nebo psychiky toho dítěte, tak to je vždycky hodně náročný.“*

I2 se stejně jako ostatní informanti shoduje v odpovědi. Jediný rozdíl nastává, kdy popisuje možnost zhmotnění pohledem či představou.

I2: *„Noo, tam kde ty děti jsou týraný...zneužívány. Ať už je to psychicky nebo fyzicky...ještě když si to ten člověk má možnost zhmotnit nějakým pohledem nebo představou...to je asi to no...“*

Odpověď I5 není nijak výjimečná od ostatních, je zde ale část, která se zmiňuje o malém počtu takových případů.

I5: *„Pokud je tam to zneužívání, což je samozřejmě hrozně ošklivý, nepříjemný...pokud budeme mluvit o tom klasickém zneužívání, tak je to věc nepříjemná, naštěstí se s tím nepotkáváme tak v častý formě.“*

Druhou částí této kategorie je syndrom vyhoření, konkrétněji se jedná o zjištění, jak k němu pracovníci OSPOD přistupují, stejně tak jak se postupem času mění jejich pohled na tuto problematiku. Pokud šlo o otázku, jak k tomuto problému přistupují, dostávalo se mi stejné odpovědi u dvou informantů a sice, že toto riziko vnímají, ale na základě jejich postoje lze usoudit, že se až tak neobávají.

I1: *„Myslím si, že jsem se ještě nedostala do fáze, že bych mohla vyhořet, to ne, ale někdy vnímám, že bývám cynická.“*

Co se týče zbylých informantů včetně I1, došlo se k závěru, že je potřeba ohraničit si práci, nebrat si jí domů a myslet na své zdraví, ne pouze na práci. Lze to též uvést, že se nad tuto práci dokáží povznést, což je velmi důležité.

I1: „*Je stejný, ale myslím si, že to je spíše s přibývajícím věkem a zkušenostma přichází ta tolerance, pochopení pro ty kolegyně.*“

I3: „*To asi nee, naučila jsem se ty věci nebrat úplně domů, pokud to není něco hrozného, ale asi ne.*“

Poslední informant tuto odpověď shrnul do celku. Uvádí zde osoby, které se hodí pro tuto profesi, aby obstáli. Taktéž se snaží, aby práce zůstala v práci a nikoliv i doma.

I5: „*No já nevím jak bych to jakoby nazvala, myslím si, že u některých lidí, kteří jsou obzvláště hodně citliví na problémy a hodně si tu práci vnímají emočně a nejsou schopný se rozhodovat v určitých situacích, což ten pracovník OSPODU prostě musí, tam prostě to riziko...tom tam je, tak si myslím, že neobstojí...u OSPODU obstojí z mého pohledu jsou na tom emočně dobře a dokáží si dát tu hranici, což jim poslední dobou říkáme a samozřejmě se snažíme aby nějak fungovali a aby k tomu SV nedošlo, skutečně je to o tom jak si tu práci člověk bere a pokud to jde za nějakou hranici, tak v týhle době si myslím, že je to docela problém a stává se nám, že kolegyním se na OSPODU v podstatě ani moc dělat nechtěly.*“

Kategorie 5: Supervize

V návaznosti na předchozí kategorii, která se zabývala psychicky náročnou prací a syndromem vyhoření, v této jsem se rozhodl zaměřit na supervize, jelikož prokazatelně slouží jako účinná prevence zejména před syndromem vyhoření. Otázky, které jsem v této souvislosti kladl měly za úkol zjistit, zda supervize pracovníci OSPODU mají, popřípadě v jakých intervalech a jakou formou. Na závěr této kategorie, jsem zjistil, jak supervize jednotliví pracovníci vnímají. Taktéž jsem chtěl zjistit, zdali se popřípadě informati nesetkali se špatným postupem supervizora, což se naštěstí ve všech případech vyvrátilo. Tuto kategorii jsem opět rozdělil do podčástí, přičemž v první jsem se zaměřil na pravidelnost a formu supervizí.

I1: „*Supervize máme pravidelně jednou za půl roku a ty jsou individuální.*“

I5: „*Supervizi máme, máme jí jednou za půl roku, teď byl problém v tomhle období covidu, ale nějak se nám to podařilo zrealizovat.*“

Taktéž jsem zjistil zajímavost, která určitě stojí za zmínku, pár informantů zmínilo možnost konzultace případů na oddělení, což funguje na podobném principu jako supervize s tou výjimkou, že jí lze vykonat bezprostředně, lze ale předpokládat, že

dynamika této konzultace bude zcela odlišná od klasické supervize, z důvodu vztahů pracovníků OSPOD jednoho oddělení. Dalším důvodem lze uvést orientaci v daných případech, jelikož lze očekávat, že jsou z celou situací obeznámeni lépe než supervizor, což je zcela pochopitelné. V žádném případě nechci vyvracet právě zmíněné konzultace ani supervize. Zcela jistě se vzájemně doplňují a zvyšují efektivitu celé práce.

I1: *„Určitě mám kolegyni se kterou dělám jednu agendu a hodně si spolu popovídáme, vždycky ty všechny případy i v rámci zastupitelnosti, abysme věděly, co ta druhá řeší, tak to je velká pomoc, teď třeba v tomhle stavu ne, ale když se všechno vrátí do normálu, tak máme pravidelně porady a tam probíráme ty nejsložitější nebo ty nejtěžší aktuální případy.“*

I5: *„Když to vezmu obecně, tak tady byla taková praxe, že se v tom týdnu dělaly porady na oddělení to znamená OSPOD, kde se právě ty pracovnice sešly a zde se teda říkala, řeší se ten konkrétní případ, který je něčím zvláštní a samozřejmě do toho případu vstupují všechny kolegyně a říkají na to svůj názor.“*

Pokud bych se tedy vrátil k původnímu záměru této kategorie. V této části se tedy zaměříme na to, jak jednotliví pracovníci vnímají samotné supervize a jaký pro ně má přínos. Zde se podle mého očekávání shodli všichni informanti.

I1: *„No tak pokud ten supervizor je citlivej, jakože vždycky byl, tak si myslím, že mě dokáže otevřít a naladit na to, abych si ulevila od toho, co mě tíží, když na to je čas a dobrá atmosféra, tak určitě jo. Tak je to plus.“*

I2 se zamyslela nad funkcí supervize, ale taktéž má pocit, že je velmi přínosné, když se supervizorka zaměří na souvislost osobního a profesního života.

I2: *„Tu supervizi máme nastavenou tak, že si můžeme říct věci, který potřebujeme probrat nebo který jsme nějakým způsobem řešili a já pokud jsem k tomu tak přistupovala, tak v situaci kde si nejsem úplně jistá jestli se vyřešila správně nebo jestli v tu danou chvíli jednala správně, takže to si tak nastavíme, ale je to spíš o tom...v celku nás, myslím si, že nás ta naše supervizorka nebo já jsem ten pocit měla, že to není jen profesní, ale i osobní život, jak to spolu souvisí, jak se to prolíná...jak něco řešit.“*

Zbylé 3 odpovědi jsou vcelku podobné. Je zde kladen velký důraz na přístup supervizora a přátelské prostředí.

I3: *„Jsem spokojená, všechny znám osobně, takže já jsem spokojená, já se tam vždycky jako odreaguju a vypovídám se a joo, to je fajn.“*

Poslední částí této kategorie je postup samotného supervizora. Existují případy, ve kterých supervizor například vynese informace. Tyto špatné zkušenosti mají určitě ohromný dopad na důvěřů lidí, kteří se takové supervize účastnili, chtěl jsem tedy tuto možnost vyvrátit. Naštěstí se vyvrátila u všech informantů. Myslím si, že v návaznosti na předchozí část kategorie postačí uvést pouze příklady odpovědi informanta I1 a I2.

I1: *„Tady na OSPODU jsem se nesešla se špatným přístupem supervizora.“*

I2: *„Já dobrou, nenastaly žádné problémy co se týče supervizora.“*

Kategorie 6: Náhradní rodinná péče

Další kategorie je zaměřena na náhradní rodinnou péči a v jakých případech jí pracovníci OSPOD upřednostňují před výchovou v rodině původní. Docházelo zde ke shodě, kdy je náhradní rodinná péče upřednostňována v případech, kde už není jiná cesta, je zde tedy snaha zachovat původní rodinu až do poslední chvíle.

Informant zdůraznil zajímavý fakt, ve kterém se zmiňuje o tom, že ne každé dítě je vhodné do náhradní rodinné péče, nicméně účel této otázky měl zjistit, ve kterých případech je dobré dítě odloučit od původní rodiny, což je zde zmíněno.

I1: *„No tak náhradní rodinná péče, pokud už to fakt nejde v té původní rodině, tak má vždycky přednost a myslím si, že to je dobře, ale ne pro každé dítě je ta náhradní rodinná péče vhodná, myslím si, že by byla utopie myslet si, že každé dítě je vhodné do náhradní rodinné péče, ale určitě návrat do biologické rodiny nemůže nastat tam, kde dojde k té zásadní změně, která vedla k tomu odebrání dítěte“*

Můžeme si všimnout, že se zde odpovědi vyvíjí stejným směrem, opakuje se zde například zanedbaná výchova či situace, ve kterých děti strádají.

I3: *„No tak pokud tam prostě jsou psychický nějaký problémy, psychiatrický lidi, lidi závislí, tak asi něco takovýho...kvůli tomu, že nemají kde bydlet, to se dneska už...není ten důvod, vždycky se nějaký řešení najde, takže vlastně tady z těch důvodů, tam jsou a opravdu vidíte, že se o ty děti nestarají, že tam děti strádají prostě je to špatný.“*

I4: *„Tak o tom v první řadě rozhoduje soud, tam já nemám pravomoc o tom rozhodnout, dneska je moderní, aby to dítě zůstalo co nejdéle v rodině, pokud je to možný.“*

Zde bych rád zmínil, že na první pohled si konkrétně I3 a I5 protirečí v oblasti ztráty bydlení. Uvedl bych to tedy přehlednou úroveň. I5 hovoří o opakované ztrátě bydlení, což je rozdílné od situace, kterou popisoval I3. I3 se zaměřil na situaci, kdy rodina ztratí bydlení, tak se začne pro rodinu hledat bydlení nové, ve kterém se udrží, což je zásadní rozdíl.

I5: „Příkladem je opakovaná ztráta bydlení v důsledku nějaké zadluženosti, byť se s nima pracuje tak skutečně nejsou schopný dostát nějakých základních povinností i za situace kdy se s nima pracuje i v rámci ospodu i v rámci sociálních služeb rodiny, takže pak ty děti evidentně trpí tím, že nejsou uspokojovány základní potřeby ať už zdraví nebo škola, potraviny i to, ale to ve většině případech to zajištěný je ty potraviny. A pokud se ta situace hodně opakuje a komplikuje tak samozřejmě to je na místě po těch předchozích vybraných krocích, jak jsem již říkala, velmi úzká práce s tou rodinou časté šetření a pomoc tak pak tedy potom preferujeme umístění dětí mimo rodinu.“

Myslím, že by bylo vhodné zmínit i fakt, že zde byla docela často zmiňována závislost na drogách jako jeden z hlavních důvodů přesunu dítěte do náhradní rodinné péče.

I1: „Když je rodič závislý na drogách, tak to se nedá akceptovat nebo když v té rodině je riziková osoba, která by dítě ohrožovala, nemusí to být rodič, ale ten rodič se z rodiny nevymaní, tam to dítě prostě nemůže být.“

I4: „Ale kdy já za to hodně bojuju, aby bylo umístěný, když už tam jsou drogy a není jiná pomoc, než to dítě vytrhnout z toho prostředí a dát ho nějak jinam.“

Kategorie 7: Práce s agresivním klientem

Jako další kategorii jsem zvolil práci s agresivním klientem, konkrétněji jaký je v takových případech postup. Co se týče udržení si profesionality, chtěl jsem vědět, zdali se stává, že pracovník OSPOD nedokáže udržet své emoce a vybočí ze svého profesionálního přístupu, čímž bych chtěl tuto kategorii uvést. Konkrétně se jedná o I1, I2 a I3, kteří uvedli, že situaci někdy nelze zvládnout a v této souvislosti to situaci taktéž většinou nepomůže, právě naopak. Například u odpovědi I2 došlo k zablokování komunikace v důsledku s tímto přístupem.

I1: „No někdy jsou situace, kdy...kdy jsou to vyhocený situace, kdy člověk nebo kdy vnímám, že jsem na hraně, že bych mohla říct něco co by nebylo úplně korektní a situaci by to stejně nepomohlo.“

Jak bylo již zmíněno, výraznější projev emocí ze strany pracovníka OSPOD situaci nepomůže, ba dokonce se i klient může zablokovat, což je bezvýhodná situace, do které by se neměl dostat žádný pracovník OSPOD.

I2: *„Chce to praxi a záleží na jednání a chce to umět si udržet odstup, neříkám, že se to vždycky úplně podaří, nicméně člověk má být profesionál a musí to nějakým způsobem ustát. Když si vezmu konkrétní situaci, kdy jsme třeba musela i řešit se supervizorem, klient byl velice hmmm hrubě slovně hmmm verbální při jednání ne ve vztahu k partnerce, ale i k nám, účastníkům toho jednání, tak tam jsem to jaksí nezkousla, nicméně pak mě to mrzelo, nevím jestli úplně odpovídám na tu otázku, pak se to trošičku ve vztahu v tom z jeho strany zklidnilo, nicméně to nemohlo vyřešit tu situaci, protože pak se zablokoval.“*

Pokud je řeč o zbylých dvou informantech. I4 a I5 si svůj odstup drží, popřípadě volí ráznější formu komunikace, s rozdílem, že tato komunikace je zcela pod kontrolou za účelem pokroku v případě.

I4: *„Musíte se přizpůsobit tomu klientovi na tu jeho notu a pak to buď jde nebo nejde. Člověk se furt musí držet, protože jste úředník a musíte ty emoce brzdit.“*

V další části této kategorie se budu věnovat dilemat, které mají pracovníci OSPOD spojená s prací s agresivním klientem. Z výsledků lze usoudit, že záleží na posouzení pracovníka OSPOD, kdy práce s klientem má cenu a kdy by bylo vhodné jednání pozastavit či přesunout na jiný termín.

I1: *„No tak někdy hmm, s agresivním klientem někdy spíš bych řekla, že pociťuju, že největší dilema, je když ten agresivní klient je ještě jako ne úplně inteligentní a hmm a pak se těžko hledají slova, aby pochopil, co mu vlastně člověk chce říct. No je to těžké formulovat v podstatě, to co potřebujete říct, tak aby to ten člověk pochopil a když je v agresi tak opravdu odhadnout tu chvíli, kdy s ním ještě mluvit a kdy to už ukončit a nechat jednání na jindy.“*

I2 uvedl i možnost, kterou jsem si v první moment neuvědomil, může se jednat i o pozastavení jednání na chvíli, což dá možnost jak klientovi, ale i pracovníkovi OSPOD zklidnit své myšlení a pokusit se situaci vyřešit co nejdříve.

I2: *„No máme celou řadu postupů a školení, takže zklidnit situaci pak když vezmu tuhle situaci, tak jsem si říkala, že vhodný řešení by bylo to jednání přerušit, uvolnit...ne uvolnit*

atmosféru, ale prostě tu situaci řešit tak, že bysme to buď přesunuli úplně na jiný termín nebo přerušili na pár minut a pak bysme mohli jednat znovu.“

Je jasné, že se tohoto postupu řídí všichni informanti, zajímavou informací jsem však dostal od I5, kdy se zmínil o tom, že v případě opilého klienta jednání ani nezačnou. Může se jednat i o klienta pod vlivem jakékoliv návykové látky. Tento postup je používán za účelem ochrany.

I5: *„No tak tady platí jasný pravidlo, pokud s tím klientem hovoříme a přejde do nějaký agresivity, tak se ta komunikace ukončí, protože v té chvíli nemá smysl se s tím člověkem dál bavit a pokud ten člověk sem přijde už agresivní, tak v tu chvíli tu komunikaci ani nezačínáme, s tím že ho vyzveme ať sem přijde až v době kdy se zklidní. Ta agresivita bývá mnohdy vyvolaná z jiných důvodů...většinou to bývá alkohol, kdy sem ty lidi přijdou už v podnapilém stavu a pak se tady nechovají úplně nejlíp, tak samozřejmě tyhle situace řešíme tak, že se s nima vůbec nebavíme. A je to i ochrana.“*

V návaznosti na tuto otázku jsem kladl otázku, jak postupuje pracovník, pokud chce jednání přesunout.

I1: *„Ano, na rovinu prostě říct, že tohleto nikam nevede a že to nemá smysl, že zavolám zítra třeba a domluvíme se.“*

Kategorie 8: Administrativa

V této kategorii došlo ke shodě mezi všemi pracovníky, jedná se o limit, který podle jejich slov působí jako „nutné zlo“, jsou však ale i případy, ve kterých administrativa chrání samotné pracovníky.

Obě strany této činnosti skvěle vystihl I1.

I1: *„Administrativní část práce je náročná. Na jednu stranu je náročná, v tom teda, že zaznamenáváme úplně všechno, zvoní telefon, každý ten telefonát zaznamenat do spisu. Na druhou stranu zaznamenávání všech těch informací zas se někdy může vyplatit, když se jedná o nějaký sporný případ.“*

Pokud bychom se vrátily k termínu „nutné zlo“ I2 ho použil k samotné definici administrativy.

I2: *„Tak jako to co mám...to k tomu patří, někdy je toho víc...někdy míň, nevím jestli je správný říct nutný zlo, ale tak to je.“*

I2 po krátkém zamyšlení pokračoval s popisem administrativní činnosti.

I2: „*No když to pak vezmu...někdy člověku přijde zapisovat jednu věc několikrát do různých podkladů, že to je zbytečný, ale pak jsou situace, kdy se to hodí.*“

Co se týče I3, zde před odpovědí došlo k zamyšlení a bylo cítit mírné rozhořčení, k pozastavení došlo krátce po prvních slovech, přičemž to na mě působilo, že čím víc jsme na tímto tématem strávili času, tím více I3 uvolňoval svou odpověď v tom smyslu, že cítil, jako by měl vyjádřit svůj nesouhlas.

I3: „*No tak to musí být...samozřejmě, musíte psát...vyřizovat věci, já si myslím, že...víte co, nejvíc mi vadí, že mi opisujeme v podstatě pořád stejný ty věci, že...v tomhle mi to vadí, že se píšou zprávy k soudům...to se vždycky dělalo, záznamy z jednání...šetření, tyhle ty věci to musí bejt, jinak byste se neměl čeho chytit a z čeho vycházet, ale to se píše furt dokola...to ne.*“

Zajímavé bylo, že jsem po této odpovědi cítil u I3 jakousi úlevu, což mě mile překvapilo. Pokud bychom se zaměřili na I4, který reagoval úplně stejně jako předchozí informanti.

Po této odpovědi jsem se tedy zaměřil na to, zjistit zdali je tato činnost vnímána jako limit a dostalo se mi vcelku šokující odpovědi týkající se rostoucího množství práce ohledně administrativy.

I4: „*Určitě a vemte si, že mojí práci, kterou jsem dřív dělala sama, tak dneska dělá devět lidí a všichni mají co dělat, protože je tolik papírů...furt se to rozšiřuje a rozšiřuje.*“

I5 reagoval na tuto otázku mírněji, avšak stejně se dostalo stejného výsledku.

I5: „*Samozřejmě...po novu tam máme...no po novu, už je to stanovová věc, máme tam individuální ohodnocování a plánování, nemyslím si, že je to úplně špatná věc, každopádně si myslím, že to...je to složitý v tom, že se tam nějakým způsobem řeší četnost a další věci, který si myslím, že v daný situaci jsou úplně až tak jako přínosem, spíš bych řekla, že ty pracovníky zatěžují.*“

Při této odpovědi se I5 tvářila tak trochu zklamaně, jistě je po přečtení odpovědi pochopitelné proč.

I5: „*Gró tý práce si myslím, že u toho OSPODU zůstává v terénu a díky tý administrativě samozřejmě na ten terén nezbyvá tolik času, ale s tím nic nenaděláme.*“

Kategorie 9: Dary od klientů

Jako poslední kategorii jsem zvolil dary, které pracovníci dostávají od klientů, jak k těmto situacím přistupují. Pod tuto kategorii spadá i pohoštění, které zde taktéž uvedu a v neposlední řadě bych věnoval speciální prostor pro dary, které daruje dítě, nikoliv rodič.

Velmi často se v odpovědích oběvovala skutečnost, že pracovníci OSPOD nejsou v pozici, kdy by dostávali dary od klientů.

I1: *„Tak dary od klienta. No tak my většinou my teda nejsme s klienty v té pozici, že by nás měli obdarovávat.“*

I4: *„Za celou svou profesi jsem nedostala žádné dar, kromě toho, že jsem dostala vynadáno.“*

Z těchto vybraných odpovědí si myslím, že jsem potvrdil své tvrzení, které jsem výše zmínil. Musím ale říci, že tato otázka častokrát informanty rozesmála a pobavila.

Chtěl bych tedy přejít k další části této kategorie, která se týká reakce na případné dary.

I1: *„Myslím si, že ani není vůbec dobrý obecně od klientů něco přijmat, protože si nedovedu představit, že bych jako přijala od klienta nějaký dar a za nějakou dobu bych mu měla říct, že dělá něco špatně, tak bych se jako dost obávala o svou pozici. To si myslím, že by se obrátilo proti mně. Když jdu na šetření, tak rozhodně nemám ve zvyku vůbec od klientů něco přijmat.“*

I5: *„Odmítám, jednoznačně...“*

Vybral jsem tyto dva informanty pro ukázkové účely, jinak se odpovědi velmi podobají, proto jsem uvedl pouze tyto dva.

Jak jsem již uvedl v úvodu kategorie, budeme se zde zabývat i pohoštěním, přičemž bude řeč i o pouhé sklenici vody. Co se týče pohoštění, zde se všichni informanti shodli. Rozdílné názory však byly, pokud byla řeč o zmíněné sklenici vody. Dva informanti uvedli, že sklenici vody přijmou, zbylí tři tuto možnost razantně odmítli, pojďme si tedy uvést příklady odpovědí, ve kterých informanti sklenici vody odmítli.

I2: *„Ne, myslím si, že mi nabízeli, ale nepiju, kdyby náhodou něco, teď už vůbec ne.“*

I3: *„Ne ne...nic si nedám.“*

I4: „Zásadně nic nekonzumujeme a nic si nebereme.“

Nyní bych uvedl dvě odpovědi, kdy sklenici vody přijmou.

I1: „Pokud je to v horkým letním dni, tak třeba jen vodu, abych se napila, ale jinak vůbec nic.,,

I5: „Nee to vůbec...pohoštění žádný...pouze vodu nebo kávu.“

Poslední částí této kategorie jsou dary od dítěte, tyto dary jsou myšlené jako dary o symbolické hodnotě jako jsou například obrázky, či nějaké malé výtvary. Jsem rád, že jsem se na tyto dary zeptal speciálně, jelikož by na ně vůbec nepřišla řeč. Zde se všichni informanti shodli na tom, že tyto dary přijmají. Většinou zde padla i odpověď, kde je zmíněn následný lepší vztah s dítětem, pokud dítěti pracovník OSPOD v budoucnu ukáže, že si od něj obrázek uschoval.

I1: „Obrázek od dítěte ano, protože ten si schovávám do spisu a je to pro mě potom cesta, jak s tím dítětem navázat a jak mu připomenout, jak krásně nakreslilo obrázek a aby mě potom jako nebralo jako sociální pracovníci vošklivou. Ale opravdu mu ukázat, že to mám schovaný a ukázat to tomu dítěti...může se mi to potom při tom rozhovoru hodit. To si vždycky schovávám ty obrázky...to jo.“

I2 uvedl, že si obrázek vezme, nicméně uvedl navíc, že to pro dítě musí být jakýsi projev radosti.

I2: „To jo, to jo...to si myslím, že je to dárek od nich, nicméně tam bych si to, i když nemyslím si, že ty dary od těch klientů je něco špatného...je to poděkování, myslím si, že když se to stává, tak opravdu ty lidi jsou v takové situaci, kdy pro ně je to projev nějakého díku a u těch dětí je to, nevím jestli pozornost nebo vyjádření se a pro ně je to i samotná radost něco takového dát.“

I5 tuto odpověď shrnul, myslím si, za všechny předchozí informanty dokonale. Ve své podstatě tuto odpověď měli na mysli všichni předchozí informanti, ale byly podané jiným způsobem, proto jsem rád, že se mi dostalo této odpovědi, která mimo jiné zahrnuje i smysl této práce.

I5: *„Tak to hmm...to je věc kterou samozřejmě přijmete, pokud vám to dá to dítě samo, tak to bereme spíš jako...řeknu signál toho, že jsme s tím dítětem nějakým způsobem pracovali a to dítě samozřejmě to na něm nezanechalo žádnou újmu naopak i ten pohovor proběhl v nějaký přátelský atmosféře, což vlastně vždycky chceme, takže to беру spíše jako takovou pozornost, vyloženě od toho dítěte.“*

10 Diskuze

Jelikož na základě mé teoretické části mohly vznikat otázky, v této kapitole bych se rád zaměřil na jejich vyjasnění v porovnání s rozhovory, které jsem učinil.

Kategorie byly roztrženy v předchozí kapitole na více částí v rámci přehlednosti a většího obsahu, zde se pokusím na základě zpracovaných dat spojit kategorie, které spolu souvisí za účelem jednotnosti témat. První kategorie rozhovorů byla zaměřena na etická dilemata spojená s výkonem profese pracovníka OSPOD, tudíž bych spojil tuto kategorii s kategorií zabývající se dary. V teoretické části jsem uvedl tuto problematiku s tím, že Pemová a Ptáček (2012) uvádí jako nejčastější etické dilema právě přijímání darů. Je zajímavé, že se v literatuře uvažuje nad tím, zda dar přijmout či ne, přitom v rozhovorech byla jednoznačná shoda, že dary zásadně nepřijímají bez ohledu na původní záměr klienta. Kde však došlo k naprosté shodě byla část, která se zabývala dary vyrobené v tomto případě dítětem. Zde literatura dokonce doporučuje dar přijmout, což z rozhovorů vyplývá, přičemž zde dokonce zaznělo, že dar od dítěte by se měl přijmout, jelikož to v budoucnu může i pomoci s vylepšováním vztahů mezi pracovníkem OSPOD a dítětem.

Dále jsem se v rámci etických dilemat zaměřil na časovou náročnost těchto dilemat, přičemž se mi dostalo smíšených odpovědí, kdy zhruba polovina informantů uváděla vysokou časovou náročnost, zatímco druhá polovina uváděla nízkou časovou náročnost. Rozhodujícím faktorem zde je přístup k profesi a samozřejmě záleží i na případech, nicméně jak jsem již uváděl, rozhodujícím faktorem je přístup k profesi.

V další kategorii jsem se zaměřil na rozpory, které případně mohou vzniknout mezi legislativou/metodikou a vnitřním přesvědčením pracovníka OSPOD. Došlo k jednoznačné shodě na řídicí funkci legislativy, což by samo o sobě nebyl problém. Často se zde však objevovala odpověď, která poukazovala na neschopnost paragrafů zahrnout jedinečnost lidských životů, právě z tohoto problému vzniká problém, který pracovníci OSPOD nedokážou ovlivnit.

Jako další kategorii bych uvedl kategorii zabývající se novými případy, taktéž zde došlo k naprosté shodě napříč informanty. Jak jsem již v teoretické části zmínil, například Pemová a Ptáček (2012) nebo Matoušek a Křišťal (2013) zdůrazňují individuální přístup k rodině, ale i k jednotlivým členům domácnosti, což se plně shoduje s odpověďmi

informantů. Informanti totiž v souvislosti s novými/jedinečnými případy uváděli, že ke každému případu je třeba přistupovat individuálně i přes to, že se může zdát jako podobný, dochází zde k odlišným výsledkům.

Další kategorie je zaměřena na syndrom vyhoření a s tím psychicky náročné situace. Pokud bych tedy začal s psychicky náročnými situacemi, došlo zde ke shodě, přičemž se zcela pochopitelně uváděly situace, které zahrnovaly psychické či fyzické týrání.

Co se týče syndromu vyhoření, zde se mi dostalo smíšených odpovědí. Menší polovina tento problém vnímá, ale netrápí se jeho rizikem.

Druhá polovina tento problém vnímá tak, že se s touto prací vžili do takové míry, aby je neomezovala v osobním životě, zkrátka si našli rovnováhu práce a osobního života, což je nesmírně důležité. Tavormin (2017) uvádí, při složitých situacích záleží na specifických vlastnostech pracovníka, jelikož ne každý dokáže vytěsnit tyto náročné situace z myšlenek. V této souvislosti se literatura shoduje s opovědí I5. V této odpovědi je zahrnuta důležitost vlastností, které jsou klíčové pro práci na OSPOD a umění nenosit si práci do osobního života.

Co se týče supervizí. Zde bych opět využil oporu v literatuře z teoretické části. Bicková (2011) popisuje funkce supervize, kdy z rozhovorů plyne shoda s těmito funkcemi. Hunt et. al. (2016) se ale zaměřil na podpůrnou funkci supervize, která se podobá odpovědím z rozhovorů z velké míry. Dochází k podpoře emoční, duševní ale i profesní, což se plně shoduje s rozhovory.

Tuto kategorii bych si dovolil spojit s kategorií zaměřující se na práci s agresivními klienty, jelikož jí lze považovat za psychicky náročnou. Ve většině odpovědí se objevuje schopnost povznést se nad situaci a ve všech případech dochází v případě velké agrese k přesunutí či pozastavení jednání.

V případě náhradní rodinné péče mezi informanty došlo k naprosté shodě. Projevila se zde snaha u všech informantů, udržet dítě v původní rodině do poslední chvíle, samozřejmě je zde řeč o případech, ve kterých dítěti nehrozí žádné nebezpečí, v takovýchto případech je zdraví dítěte přednější a přesouvá se do náhradní rodinné péče.

Poslední kategorií, kterou se v této kapitole budeme zabývat je administrativní část práce pracovníka OSPOD. Jako pozitivum této činnosti lze uvést případnou ochranu, pokud jde o sporný případ. Bohužel má tato činnost i své nevýhody, jedná se například o opakovaný opis stejných informací, což má za následek velké časové zatížení.

11 Závěr

Tato bakalářská práce měla za účel identifikovat limity práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí a v této souvislosti zjistit, jak se těmito limity sociální pracovníci vyrovnávají.

VO1: Jaké identifikují sociální pracovníci limity své práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí?

VO2: Jak se sociální pracovníci s identifikovanými limity vypořádávají?

VO1 a VO2 bylo dosaženo na základě otázek v rozhovoru, které jsem uskutečnil s pěti oslovenými pracovníky sociálně-právní ochrany dětí. Samotný rozhovor se skládal z 16 otázek, které se zabývaly identifikací a následným vypořádáním s těmito limity.

Výstup těchto rozhovorů jsem posléze porovnával s poznatky z literatury, kterou jsem použil k vypracování teoretické části této bakalářské práce.

V drtivé většině případů lze bezpečně říct, že odpovědi informantů se shodují s literaturou, přičemž je vidět jasná provázanost mezi praxí, a právě zmiňovanou odbornou literaturou, což pro mě bylo příjemné zjištění.

Tato bakalářská práce by měla sloužit ke zmiňované identifikaci limitů a následnému popisu profesního přístupu k těmto limitům.

Co se týče etických dilemat, z mého pohledu je nesmírně důležité, aby si pracovník OSPOD stanovil limity sám pro sebe, nebrat si práci domů a snažit se povznést nad situaci, jelikož je to jeho zaměstnání, které z dlouhodobého hlediska musí vykonávat, není v jeho silách se do každého problému vžít a dát mu více své energie a času, než je nezbytně nutné. Zároveň je ale nutné si neulehčovat práci tím, že by se řídil jakýchsi pomyslných šablon, pokud by se jednalo podobné případy, je nutné ke každému přistupovat individuálně, jelikož je zde mnoho proměnných, které zajišťují individuality každé rodiny a stejně tak jedince.

V oblasti metodiky, legislativy a praxe bylo zřejmé, že odlišnost lidských životů není možné obsáhnout do textu, jedná se tedy o obecné případy, což je zcela pochopitelné. Dle mého názoru, i přes to, že to může komplikovat práci nebo že na základě zákonů nelze rozhodnout tak, jak by pracovník OSPOD uznal za vhodné, je omezení zákonem

žádoucí. Za prvé slouží jako ochrana, za kterou se může pracovník OSPOD postavit a za druhé, jelikož tato práce je velmi emočně a psychicky náročná, dává jasné limity pracovníkům OSPOD, které nelze překročit.

Syndrom vyhoření je pracovníky OSPOD vnímán jako riziko, avšak nepůsobí značné obavy, zejména je to způsobeno přístupem jednotlivých pracovníků k této práci, který zdokonalují každým rokem praxe v této profesi. Značný podíl na prevenci této problematiky mají supervize, které slouží k ventilování pocitů a neustálému vzdělávání.

Náhradní rodinná péče je upřednostňována pracovníky OSPOD v krajních případech, kde je dítě ohroženo fyzicky, ale i psychicky nebo pokud žije ve špatných podmínkách. Za zmínku stojí i fakt, že byly velmi často zmiňované drogy jako důvod odebrání dítěte z původní rodiny.

Umění povznést se nad situaci je klíčové pro práci s agresivním klientem, jelikož případné reakce pracovníka OSPOD ovlivněné emocemi ve většině případů klienta naprosto zablokují a znemožní s ním další práci.

Administrativní část je označována za „nutné zlo“ a to z důvodu velkého časového zatížení, které je spojeno s opakovaným zápisem stejných informací a nutností tuto činnost vykonávat.

Dary od klientů jsou v zásadě odmítány, pokud se nejedná o symbolické dary od dítěte, které lze využít v rámci pozdějšího budování vztahu.

12 Zdroje

BUERGY, D., SCHNEIBERG, V., SCHAEFER, J., WELZEL, G., TROJAN, L., BOLENZ, Ch., WENZ, F., 2018. *Health* [online]. Quality of life after low-dose rate-brachytherapy for prostate carcinoma – long-term results and literature review on QLQ-C30 and QLQ-PR25 results in published brachytherapy series. 18, 1-9 [cit. 2020-12-07]. ISSN 14777525. doi:10.1186/s12955-018-0844-8

SUDOVÁ, M., SUDA, S., 2013. *Proceedings of the Conference on Qualitative Approach*. Brno: Institute of Psychology of the Academy of Sciences. 156-169. ISBN 9789788086178.

PAZLAROVÁ, H. Sociálně-právní ochrana dětí. In: MATOUŠEK, O., KŘIŠŤAN, A., ed. 2013. *Encyklopedie sociální práce*. Praha: Portál. 159-160. ISBN 978-80-262-0366-7.

BUBLEOVÁ, V., 2014. *Základní informace o osvojení (adopci)*. 3., přeprac. vyd. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-18-0.

BUBLEOVÁ, V., et. al., 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. 4., přeprac. Vyd. Praha: Sirius. ISBN 978-80-87455-30-2

KACZOR, P., 2015. *Sociální politika a sociální systém ČR*. Praha: Oeconomica, nakladatelství VŠE. ISBN 978-80-245-2096-4.

MATOUŠEK, O., 2013. *Metody a řízení sociální práce*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0213-4.

MAROON, I., 2012. *Syndrom vyhoření u sociálních pracovníků: teorie, praxe, kazuistiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0180-9.

PEŠEK, R., JÁN, P., 2016. *Syndrom vyhoření: jak se prací a pomáháním druhým nezničit: pohledem kognitivně behaviorální terapie*. V Praze: Pasparta. ISBN 978-80-88163-00-8.

SLOMEK, Z., 2010. *Etopedie*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-84-6.

MATOUŠEK, O., 2011. *Sociální služby: legislativa, ekonomika, plánování, hodnocení*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0041-3

MATOUŠEK, O., PAZLAROVÁ, H., 2014. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. 2., rozš. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0522-7.

VÁVROVÁ, S., 2012. *Doprovázení v pomáhajících profesích*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0087-1.

BICKOVÁ, L., 2011. *Individuální plánování a role klíčového pracovníka v sociálních službách*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. ISBN 978-80-904668-1-4.

DAGAN, S. W., BEN-PORAT, A., ITZHAKY, H., 2016. Child protection workers dealing with child abuse: The contribution of personal, social and organizational

resources to secondary traumatization. *Child Abuse*, 51, 203-211. doi:10.1016/j.chiabu.2015.10.008

LWIN, K., FALLON, B., TROCMÉ, N., FLUKE, J., MISHNA, F., 2018. A changing child welfare workforce: What worker characteristics are valued in child welfare? *Child Abuse*, 81, 170-180. doi:10.1016/j.chiabu.

CABIATI, E., 2017. What would you learn to improve your work in child protection? Social workers' continuing education requests. *Social Work Education*, 36(3), 257-272. doi:10.1080/02615479.2016.1269159

POTT, R., 2017. Delivering social work services in collaboration with the legal representation for individual clients: An effective, ethical and economical approach to supporting families in child abuse and neglect legal proceedings. *Child Abuse*, 73, 24-29. doi:10.1016/j.chiabu. 2017.09.011

HUNT, S., GODDARD C., COOPER, J., LITTLECHILD, B., WILD. J., 2016. 'IF I FEEL LIKE THIS, HOW DOES THE CHILD FEEL?' CHILD PROTECTION WORKERS, SUPERVISION, MANAGEMENT AND ORGANISATIONAL RESPONSES TO PARENTAL VIOLENCE. *Journal of Social Work Practice*, 30(1), 5-24. doi:10.1080/02650533.2015.1073145

TAVORMINA, M., CLOSSEY. L., 2017. Exploring crisis and its effects on workers in child protective services work. *Child*, 22(1), 126-136. doi:10.1111/cfs.12209

KARPETIS, G., 2017. Theories on Child Protection Work with Parents: A Narrative Review of the Literature. *Child Welfare*, 95(2), 33-70. ISSN 00094021.

PEMOVÁ, T., PTÁČEK, R., 2012. *Sociálně-právní ochrana dětí pro praxi*. Praha: Grada., 192 s. ISBN 978-80-247-4317-2.

Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 111, s. 7594–7696. ISSN 1211-1244

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině. In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 53, s. 339–350. ISSN 1211-1244

Zákon č. 109/2002 Sb., Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně

dalších zákonů, In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 48. s 2978-2991 ISSN 1211-1244

Zákon č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník, In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 33, s. 1026-1365. ISSN 1211-1244

Zákon č. 312/2002 Sb., Zákon o úřednících územních samosprávných celků a o změně některých zákonů, In: *Sbírka zákonů České republiky*, částka 114, s. 6598-6612. ISSN 1211-1244

HENDL, J., 2016. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Praha: Portál, 440 s. ISBN 978-80-262-0982-9.

MIOVSKÝ, M., 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 332 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.

FREUDENBERGER, H. J., 1974. Staff burn-out. *Journal of social issues*. 30(1), 159-165, doi:10.1111/j.1540-4560.1974.tb00706.x

13 Přílohy

13.1 Příloha č. 1 – Otázky pro informanty

Dobrý den, jmenuji se Jakub Vistořín, jsem studentem Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a mockrát děkuji za Váš čas a ochotu. Tento rozhovor bude sloužit k vypracování výzkumné části mé bakalářské práce „Limity sociální práce na oddělení sociálně-právní ochrany dětí“. Cílem této práce je identifikovat limity práce pracovníků OSPOD a jak se s takovými limity vypořádávají. Chtěl bych zdůraznit, že budu přísně dbát na anonymitu veškerých informací, jak informací ohledně dotazovaného, tak i informací ohledně dalších osob. Veškerá místa, čas, jména apod. budou anonymizována. Po dokončení mé bakalářské práce Vám mohu poskytnout celou práci k nahlédnutí.

1. Kolik máte let praxe na OSPODU?
2. Jakého nejvyššího vzdělání jste dosáhla? (titul i obor)
3. Jakou funkci v tomto zařízení zastáváte?
4. Jak pracujete s etickými dilematy ve své profesi?
5. Jak se projevují řešení etických dilemat, co se týče časové náročnosti?
6. Jaký vliv má legislativa na výkon profese? (omezení)
7. Jak často dochází k rozporu metodiky/legislativy s Vaším vnitřním přesvědčením?
8. Co Vám přijde při výkonu této profese limitující?
9. Jak často se setkáte s případy, které jsou něčím výjimečné/nové. A jak v těchto situacích postupujete?
10. Jak pracujete s rizikem syndromu vyhoření? Máte k dispozici supervize? (jakou formu? Individuální, skupinové...)
11. Jaké máte zkušenosti se supervizí (špatný postup supervizora)? Probíhá pravidelně?
12. Jak se změnil Váš postoj vůči syndromu vyhoření přibývajících zkušenostmi?
13. V jakých situacích preferujete náhradní rodinnou péči a v jakých případech výchovu v původní rodině?
14. Jak je pro Vás obtížné udržet si profesionalitu a odstup ve vypjatých situacích?

15. Jak vnímáte administrativní část Vaší práce? (adekvátní množství)

16. Jaká etická dilemata máte spojena s prací s agresivním klientem?

17. Jak reagujete na případné dary od klienta? (etický problém?)

Které případy na Vás mají největší dopad po duševní stránce? (Tato otázka bude přizpůsobena v průběhu rozhovoru.

13.2 Příloha č. 2 – Seznam kódů a kategorie

Řídit se zákonem	9
Přesunutí jednání	8
Řídící prvek	8
Hledání správného postupu	8
Přesun do náhradní péče až v krajních případech	7
Odlišnost lidských životů nelze napasovat do paragrafu	7
Psychické a fyzické poškození	7
Povznést se nad situací	6
Přátelský/citlivý supervizor = úleva	5
Symbolické dary od dítěte = lepší vztah	5
pravidelné supervize	5
Individuální supervize	5
Žádné pohoštění	5
Ohromné množství administrativy	5
Těžko říct	5
Konzultace s kolegyněmi	5
Závislost na drogách	5
Jedinečnost v každém případě	5
Nepřijímání darů	5
Zápis stejných informací několikrát	4

Obtížnost se liší případ od případu	4
Dary žádné/velmi zřídka	4
Přístup k profesi	3
Ohraničení práce	3
Nutné zlo	3
Řízení etickým kodexem a zákonem	3
Přibývajícím věkem = tolerance	3
Řídit se rozhodnutím vedoucího	3
Opora v administrativě	3
Obtížné, na celý den	3
Nebýt korektní situaci nepomůže	2
Nelze odejít, pokud je dítě v ohrožení	2
Třetí osoba z rodiny	2
Tolerance vůči zátěži	2
Pouze sklenice vody	2
Dobrý přístup supervizora	2
Nevelká zátěž	2
Vědomí možného rizika	2
Odloučení dítěte od rodiče	2
Přizpůsobit práci podle situace	2
Práce i mimo pracoviště	2
Zřídka neudržení emocí	2